

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора, в.о. начальника відділу докторантури та ад'юнктури Національної академії внутрішніх справ Дрозда Олексія Юрійовича на дисертацію Кіблик Дар'ї Володимирівни на тему «Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю», яка подана на захист до разової спеціалізованої вченої ради у Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка, що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок з планами відповідних галузей знань.

Доцільність наукового аналізу питань, розкритих у дисертаційному дослідженні, зумовлена тим, що з моменту проголошення незалежності й донині внутрішня політика України стосовно забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю продовжує існувати як вагомий стратегічний напрям цілеспрямованої діяльності держави. Вона реагує на виклики, модернізується та зумовлює глобальні процеси щодо оновлення концепцій сприйняття інвалідності, упровадження передових світових практик і стандартів, розвитку нормативно-правової бази, збільшення ступеня інклюзії в соціум, мінімізації бар'єрності, протидії дискримінації, створення середовища рівних прав і можливостей, удосконалення механізмів підтримки, гарантування соціального захисту, надання соціальних послуг тощо. Водночас формування та реалізація державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю – це складні, багатовекторні та цілеспрямовані процеси, що обов'язково мають мету, завдання, відповідні механізми втілення та здійснюються на основі багатьох принципів і правових засад.

Актуальність рецензованої роботи пов'язана з потребою у створенні спеціальних умов для належної життєдіяльності осіб з інвалідністю в соціумі. Згідно з офіційними даними, станом на 2021 рік в Україні налічувалося 2,7 млн осіб з інвалідністю, що становить 6,6% від загальної кількості населення країни. Ключовим елементом забезпечення їхніх прав і свобод є формування та реалізація відповідної державної політики.

Проте сучасна державна політика щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю характеризується як недосконала, непослідовна й малоефективна. Серед ключових проблем виокремлюють: відсутність єдиної чітко визначеної моделі розвитку такої політики; наявність значної кількості нормативно-правових актів у сфері забезпечення прав і свобод означених осіб, що на практиці негативно впливає на процес реалізації такими особами своїх прав і свобод; недосконалість адміністративно-правових механізмів реалізації відповідної державної політики та її заходів; розходження між задекларованим у нормах права й реальним способом життя осіб з інвалідністю; суттєве погіршення протягом останніх років умов їх життєдіяльності.

Усе зазначене в сукупності підтверджує актуальність, доцільність і своєчасність проведеного дослідження. Обрана тема є обґрунтованою та не викликає сумнівів. Дисертаційне дослідження аспірантки є затребуваним як з позицій правової науки, так і з точки зору практичної діяльності, спрямованої на вдосконалення чинної нормативно-правової бази.

Закономірним, з огляду на актуальність теми, є її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація узгоджується з положеннями, викладеними в Національній стратегії у сфері прав людини, затвердженій Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021, Національному плані дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю на період до 2025 року, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07 квітня 2021 р. № 285-р, Національній стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р, Плані заходів щодо підтримки осіб з інвалідністю на період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України, та посиленних протиепідемічних заходів у зв'язку з поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, мінімізації її наслідків, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 338-р, Плані заходів на 2021 і 2022 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в

Україні на період до 2030 року, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04 серпня 2021 р. № 883-р. Дослідження проведено в межах науково-дослідної роботи Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка «Концептуально-методологічні засади правового регулювання процесу європейської інтеграції України» (державний реєстраційний номер 200116U006126). Тема дисертації затверджена Вченою радою Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 2 від 30 вересня 2019 р.).

Ступінь наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Робота, запропонована дисертанткою, характеризується системним підходом до предмета дослідження. Структурно дисертація складається із вступу, трьох розділів, нерозривно пов'язаних між собою висновків, списку використаних джерел. Структура дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також критичним аналізом наявних літературних джерел юридичного та методологічного спрямувань з проблематики здійснення формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю. Список використаних джерел налічує 280 найменувань. Здійснивши аналіз тексту дисертації, можна дійти висновку, що аспірантка дійсно провела ґрунтовне комплексне наукове дослідження, що відповідає меті та поставленим задачам.

Високий ступінь вірогідності й наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено також використанням відповідних наукових методів – діалектичного, індукції та дедукції, аналізу та синтезу, системного аналізу, порівняльно-правового, формально-юридичного тощо. Усе це дозволило здобувачці сформулювати низку важливих наукових положень, висновків і рекомендацій.

Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується критичним аналізом наявних літературних джерел

юридичного та методологічного спрямувань з проблематики формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю, а також відповідних адміністративно-правових механізмів.

Науково-теоретичну основу роботи становлять наукові розробки з теорії держави і права, публічного управління й адміністративно-правової науки. Зокрема, науковим підґрунтям дисертаційного дослідження стали розробки таких учених, як В. Авер'янов, О. Безпалова, Ю. Битяк, В. Галуцько, В. Гриценко, І. Гриценко, В. Гаращук, О. Джафарова, Т. Дракохруст, О. Дрозд, О. Єщук, Г. Зубко, Ю. Кіцул, В. Комзюк, Д. Кошиков, А. Манжула, А. Маркіна, Р. Мельник, Р. Миронюк, Н. Лесько, В. Настюк, Р. Опацький, Т. Перун, Р. Пилипів, Р. Плиска, О. Скакун, О. Стукаленко, В. Терещук, В. Тригубенко, І. Чеховська та ін. Водночас особливе значення для написання дисертації мали напрацювання представників наукової спільноти, які займалися проблематикою забезпечення, охорони та захисту прав і свобод осіб з інвалідністю в Україні, а саме праці С. Борискіна, В. Кондратенка, С. Коханчука, А. Куцої, Л. Миськів, К. Міщенко, А. Мхитаряна, О. Паровишник, С. Пасічніченко, Д. Переверзева, В. Петрусевич, В. Роман, Є. Соболя, А. Терещенка та ін.

Нормативною основою дисертації є Конституція України, міжнародні договори, національне законодавство: закони й підзаконні нормативно-правові акти, які визначають засади формування та реалізації державної політики стосовно забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю.

Емпіричну базу дослідження становлять звіти й доповіді інституцій ООН, офіційні відомості Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Радника – уповноваженого Президента України з питань безбар'єрності, Урядового уповноваженого з прав осіб з інвалідністю, Міністерства соціальної політики України, а також правова публіцистика, довідкові видання, статистичні й аналітичні матеріали, що стосуються досліджуваних питань.

Фундаментальність і комплексність роботи виявляється у всебічному та поступовому вивченні дисертанткою об'єкта і предмета дослідження. Об'єктом дослідження слугували суспільні відносини, що виникають під час формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю. Предмет дослідження – адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю.

Достовірність і наукова новизна положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексних досліджень, присвячених питанням визначення адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики стосовно забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю.

Основні результати дослідження, що становлять наукову новизну та практичну значущість, виявляються в теоретичних положеннях, висновках, а також практичних пропозиціях і рекомендаціях щодо підвищення ефективності зазначеної державної політики.

Отримані наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес. Вони використовуються та можуть бути використані в подальших теоретико-правових розробках, присвячених формуванню та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю. Висновки, пропозиції та рекомендації, що викладені в дисертації, можуть бути використані для вдосконалення національної законодавчої бази, що визначає процедури формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані для поліпшення процедур реалізації досліджуваної державної політики, зокрема під час використання окремих адміністративно-правових інструментів суб'єктами владних повноважень, під час підготовки матеріалів для навчальних дисциплін «Адміністративне право України» та

«Актуальні проблеми адміністративного права та адміністративна реформа в Україні», розроблення посібників, підручників, лекцій і методичних матеріалів для студентів закладів вищої освіти.

Оцінка змісту дисертації. Переходячи до оцінки основних положень та висновків дисертації, варто зазначити, що в роботі виокремлено невирішені раніше наукові та практичні задачі, розв'язання яких дозволило одержати цікаві результати й виробити низку пропозицій. З урахуванням цього можна стверджувати, що новизна дисертації виявляється як у підході до досліджуваних проблем, так і в запропонованому способі розв'язання конкретних теоретико-правових питань.

Розділ 1 «Загальна характеристика формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю» містить три підрозділи, у кожному з яких досліджено різні аспекти державної політики як значущої категорії сучасної адміністративної науки.

У підрозділі 1.1 «Державна політика щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю як об'єкт адміністративно-правового регулювання» авторкою доцільно підкреслено, що відносно адміністративно-правових досліджень політику необхідно розглядати як стратегічний курс або напрям дій, який визначається, формується та реалізується спеціально уповноваженими публічними інституціями держави. Влучно зазначено, що політика обов'язково має управлінську складову, оскільки є особливою формою діяльності органів державної влади, передусім виконавчої, що спрямована на організацію та впорядкування суспільних відносин у різних сферах, розв'язання нагальних проблем (с. 31).

Грунтовним та високим рівнем значущості для подальшого розвитку науки і практики характеризується виокремлення дисертанткою атрибутів державної політики. Зокрема, слушно підкреслено, що державна політика щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю акумулює в собі як універсальні атрибути державної політики, так і спеціальні атрибути соціальної та гуманітарної політики. Водночас проведений аналіз дав змогу авторці виокремити власні атрибути державної політики щодо забезпечення

прав і свобод осіб з інвалідністю, які доцільно вважати автентичними. Такі атрибути засвідчують, що державна політика щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю: є векторною та системною субполітикою держави; слугує прерогативою спеціальних суб'єктів публічної влади; спрямована на конкретних осіб; утілюється в профільних програмних документах і соціальній практиці; має бути когерентною, тобто цілком узгоджуватись у часі й, особливо, просторі (с. 40–41).

У підрозділі 1.2 «Мета, напрями, завдання та принципи формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю» ґрунтовно розкрито мету державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю та запропоновано диференціювати її на загальну, стратегічну та функціональну.

Варта уваги позиція аспірантки, згідно з якою напрями державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю ґрунтуються на зовнішньополітичних і внутрішньодержавних чинниках, тобто визначаються на основі як міжнародних документів, світової практики і стандартів, так і з врахуванням вітчизняних обставин (с. 52).

Цікавим є висновок, що принципи державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю – це закріплені в правовій формі базові, керівні ідеї, основоположні правила, норми та стандарти, що розкривають її сутність, визначають засади її формування і реалізації задля гарантування повноцінного здійснення відповідними особами своїх прав і свобод, а також їх утвердження, охорони й захисту (с. 62).

У підрозділі 1.3 «Правові засади формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю» з'ясовано, що правові засади формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю представлені сукупністю політико-правових норм, які містяться в нормативно-правових актах різної юридичної сили, зокрема міжнародних договірних і профільних програмних документах.

Імпонує авторська пропозиція диференціювати правові засади

формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю на: 1) конституційно-правові; 2) міжнародно-правові; 3) законодавчі (стратегічні, ординарні); 4) підзаконні (загальні, спеціальні, програмні) (с. 89).

Розділ 2 «Адміністративно-правовий механізм реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю» складається з трьох підрозділів, присвячених окремим аспектам адміністративно-правового механізму реалізації досліджуваної дисертанткою державної політики.

У підрозділі 2.1 «Поняття та структура адміністративно-правового механізму реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю» виявлено, що механізмом є певна сукупна єдність елементів, якими можуть слугувати методи, способи, стани, процеси, відносини тощо, що становлять цілісну систему. Своєю чергою, здобувачка вдало визначає, що механізмом правового регулювання слугує система певних правових засобів, завдяки яким відбувається правовий вплив на суспільні відносини (с. 96).

Аргументованим виглядає погляд аспірантки щодо недоцільності розподілу структурних елементів адміністративно-правового механізму реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю на обов'язкові та факультативні. Авторка слушно вказує, що ця позиція детермінована метою та цілями такої субполітики, досягнення яких передбачає обов'язкове врахування всіх без винятку складові (с. 110).

У межах комплексного дослідження сформовано структуру адміністративно-правового механізму реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю, яка складається з таких елементів: 1) норми права та їхнє зовнішнє вираження (тобто нормативно-правові акти); 2) принципи адміністративного права та принципи реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю; 3) акти реалізації норм права; 4) адміністративно-правові відносини, які виникають у процесі реалізації цієї політики; 5) суб'єкти реалізації вказаної субполітики; 6) форми й методи реалізації цієї політики; 7) правова свідомість (як посадових осіб уповноважених органів публічної влади, так й інших осіб,

які певним чином пов'язані з втіленням у життя цієї державної політики) (с. 112).

У підрозділі 2.2 «Суб'єкти реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю» виокремлено характерні риси й окремі специфічні властивості органів публічного адміністрування як суб'єктів реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю.

Доволі слушною виглядає здійснена авторкою кореляція понять «система суб'єктів формування державної політики» та «система суб'єктів реалізації державної політики», на основі якої сформульовано висновок про те, що це не тотожні поняття. Суб'єкти формування визначають заходи, напрями та інші складові, які в сукупності сприймаються як державна політика, тоді як суб'єкти реалізації втілюють уже готові заходи й напрями (визначені чинним законодавством) державної політики в життя (с. 113).

Можна погодитися з висновком аспірантки стосовно того, що сутність публічної адміністрації в контексті дослідження цієї категорії як системи суб'єктів зводиться до того, що вони (суб'єкти) здійснюють публічне адміністрування (а отже, наділені відповідним обсягом компетенції) та мають конкретний адміністративно-правовий статус, наявність якого безпосередньо дозволяє відносити таких суб'єктів до категорії «публічна адміністрація». За таких обставин вдало розкрито зміст суб'єктів реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю з урахуванням їх адміністративно-правового статусу (с. 119).

Імпонує запропонована оригінальна класифікація суб'єктів формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю за п'ятьма критеріями: за функціональною спрямованістю – первинні, вторинні; за сферою дії – загальні, спеціальні; за предметним змістом діяльності – масштабні, сингулярні; за територіальною належністю – загальнодержавні, регіональні; за часом дії – постійно діючі, тимчасові (с. 139).

У підрозділі 2.3 «Адміністративно-правові інструменти реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю»

здійснено теоретико-методологічний аналіз відповідних адміністративно-правових інструментів, якими уповноважені суб'єкти користуються під час формування та реалізації державної політики в досліджуваній дисертанткою темі.

Авторка слушно зауважила, що категорію «інструмент» розкривають крізь призму знарядь, засобів, методів, форм, способів, норм права, правових актів, меморандумів, адміністративно-правових режимів, суб'єктів публічної влади, їх взаємодії, у зв'язку з чим відбувається змішування категорій. Також вдало підкреслено, що відсутність єдності в розумінні адміністративно-правових інструментів породжує проблеми теоретичного та прикладного характеру, зокрема в процесі вироблення владно-управлінських рішень і розв'язання соціально-правових проблем (с. 151–152).

Кіблик Д.В. виділила найвагоміші адміністративно-правові інструменти реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю, а саме: нормативно-правовий акт, індивідуальний (адміністративний) акт, адміністративний договір, інші юридично значущі адміністративні дії, акти-плани, фактичні дії та контроль (с. 164).

Розділ 3 «Напрями вдосконалення формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю» складається з двох підрозділів. У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю» цікавим видається підхід до дослідження державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю, який здійснюється не за конкретними країнами, а за напрямками, у межах яких розкрито досвід іноземних країн.

Доцільно схвалити виокремлені напрями, які на сьогодні вважаються пріоритетними в досліджуваній сфері, зокрема: 1) забезпечення захисту й безпеки осіб з інвалідністю в ситуаціях ризику (передусім у збройних конфліктах, надзвичайних гуманітарних ситуаціях, епідеміях, пандеміях тощо); 2) забезпечення рівності, подолання дискримінації, здійснення заходів з

абілітації та реабілітації; 3) забезпечення безбар'єрності фізичного оточення, транспорту, інформації, цифрових технологій, освіти, праці, культури, послуг та іншого; 4) забезпечення особливо важливих прав людини – на життя, освіту, охорону здоров'я, працю, доступ до правосуддя, особисту недоторканність, соціальний захист (с. 169–170).

Доречним слід визнати висновок авторки про те, що з метою вдосконалення механізму формування та реалізації державної політики у сфері забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю, а також з урахуванням досвіду таких країн, як Королівство Данія, Королівство Іспанія, Китайська Народна Республіка, Республіки Греція, Казахстан, Корея, Литва, Польща та Фінляндія, запропоновано переглянути правовий статус української урядової Ради у справах осіб з інвалідністю, а також розглянути можливість запровадження координаційних суб'єктів на рівні територіальних громад (за аналогією відповідних муніципальних рад) (с. 180).

У підрозділі 3.2 «Шляхи вдосконалення механізмів формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю» слушно зазначено, що формування та реалізація державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю мають здійснюватися з урахуванням низки соціальних, політико-правових, економіко-фінансових, морально-етичних чинників і міжнародного співробітництва України.

Варта схвалення позиція щодо виокремлення заходів, які необхідно вжити задля створення додаткових гарантій забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю в умовах COVID-19, а саме: розширення сфери дії програм соціального захисту осіб з інвалідністю на території України загалом та певного регіону зокрема; забезпечення безперервності надання соціальних послуг; автоматичне продовження (пролонгація) передбачених для осіб з інвалідністю пільг, термін дії яких спливає; адаптація механізмів надання допомоги особам з інвалідністю та їхнім сім'ям; вжиття заходів щодо гігієни праці й техніки безпеки з урахуванням потреб осіб з інвалідністю; надання

фінансової допомоги роботодавцям осіб з інвалідністю для придбання обладнання, необхідного для роботи таких осіб удома; забезпечення доступу до медико-санітарної інформації (зокрема й про COVID-19), викладеної у зрозумілій і доступній для осіб з інвалідністю формі (сурдопереклад, субтитри та інші пристосовані форми); удосконалення інструкцій, які закріплюють план дій на випадок підозри захворювання на COVID-19 в особи з інвалідністю; забезпечення безперервного постачання лікарських засобів для осіб з інвалідністю та доступ до них; першочергове забезпечення засобами індивідуального захисту тих категорій осіб, які потрапляють у групу ризику (до них віднесено й осіб з інвалідністю); забезпечення проведення підготовки працівників медичних закладів щодо підвищення ефективності використання засобів індивідуального захисту під час роботи з особами з інвалідністю; забезпечення, у разі розподілу дефіцитних медичних ресурсів і лікарських препаратів, дотримання принципу недискримінації (зокрема за ознакою інвалідності); урахування потреб та особливостей осіб з інвалідністю під час їх лікування, зокрема під час надання психіатричної допомоги; забезпечення доступу до дистанційного навчання і програмного забезпечення, яке має бути адаптоване до потреб осіб з інвалідністю; розробка доступних та адаптованих навчальних матеріалів для здобувачів освіти, які є особами з інвалідністю, у тому числі аудіовізуальних матеріалів для можливості їх поширення різними каналами (онлайн, через телевізійні програми тощо), а також низку інших (с. 205–206).

Зроблені дисертанткою висновки є достатньо обґрунтованими та характеризуються високим ступенем достовірності. Крім розглянутих вище, у роботі містяться також інші положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що свідчать про цілісність проведеного дослідження.

Зауваження щодо змісту дисертації. Позитивно оцінюючи дослідження, проведене аспіранткою, необхідно звернути увагу на окремі дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації або роз'яснення під час публічного захисту дисертації, а саме:

1. У підрозділі 2.2 дисертантка здійснила аналіз суб'єктів реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю крізь призму адміністративно-правового статусу. Можливо, було б логічніше розглянути адміністративно-правовий статус означених суб'єктів та їх діяльність щодо формування та реалізації означеної політики в межах окремих підрозділів.

2. Визначаючи суб'єкти реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю, авторка недостатньо уваги приділила органам місцевого самоврядування (с. 136–138). Вбачається, що саме вони разом з місцевою державною адміністрацією є головними суб'єктами, які здійснюють реалізацію відповідної державної політики на місцях, з огляду на що варто було б приділити вказаному суб'єкту більше уваги.

3. Під час дослідження адміністративно-правових інструментів реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю дисертантка розглядає такий їх вид, як контроль (с. 162–163). Зокрема, наголошено, що контроль реалізується в певних формах і за допомогою використання конкретних методів, вибір яких безпосередньо сприяє якісному й ефективному забезпеченню, охороні та захисту прав і свобод зазначених осіб. Причому варто було б розглянути також і нагляд, який є невід'ємною складовою контрольної діяльності та відіграє важливе значення в досліджуваній дисертанткою тематиці.

4. На основі аналізу зарубіжного досвіду формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю аспіранткою резюмовано, що механізми формування та реалізації такої політики в Україні не характеризуються значною відсталістю, але потребують деталізації та визначеності законодавчих основ їх здійснення й окремих секторальних змін або вдосконалень (с. 186). Вбачається за доцільне більш детально зупинити увагу на тому, які чинні нормативно-правові акти потребують відповідних змін і доповнень.

5. У підрозділі 3.2 запропоновано вжити низку заходів задля створення додаткових гарантій забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю в умовах COVID-19, проте не зазначено, які саме суб'єкти мають їх реалізовувати.

Однак висловлені зауваження мають дискусійний характер і не стосуються основних, концептуальних положень дисертації, таким чином не впливаючи на загальну високу наукову цінність і позитивну оцінку проведеного дисертанткою дослідження.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушення авторкою вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації під час використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право, надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використано методики дослідження та джерела інформації. Зокрема, у дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Викладені в дисертації рекомендації та конкретні пропозиції з удосконалення чинного законодавства України є теоретично обґрунтованими та аргументованими.

Основні положення з належним ступенем повноти були відображені в наукових статтях, підготовлених та опублікованих авторкою дисертації, кількість і якість яких відповідає вимогам щодо публікацій, зарахованих за темою дисертації.

Варте уваги також те, що результати проведеного дослідження, його основні положення й узагальнення було оприлюднено на п'яти науково-практичних конференціях, зокрема: «Актуальні проблеми національного законодавства» (м. Кропивницький, 18 квітня 2019 р.); «Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів» (м. Суми, 20–21 травня 2021 р.); «Правові засади діяльності правоохоронних органів» (м. Харків, 9–10 грудня 2021 р.); «Теоретичні та практичні проблеми реалізації

норм права» (м. Кременчук, 21–22 січня 2022 р.); «Актуальні питання науки та практики» (м. Харків, 19–20 травня 2022 р.).

Тема дисертації є актуальною, сформульовані висновки та пропозиції є достатньо аргументованими, характеризуються науковою новизною та мають значення не лише для теорії адміністративного права, а й для правозастосовної практики.

Таким чином, дисертація, представлена Кіблик Дар'єю Володимирівною, є самостійним науковим дисертаційним дослідженням, унаслідок проведення якого отримано нові науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення наукового завдання, що має істотне значення для розвитку української науки адміністративного права та правозастосування.

Підбиваючи підсумки, слід зазначити, що дисертаційне дослідження на тему «Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктор філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44, а його авторка – Кіблик Дар'я Володимирівна на основі публічного захисту заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

**Офіційний опонент –
начальник відділу
докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України**

Олексій ДРОЗД